

τῶν ἐν τῷ ἀέρι κινουμένων ξυσμάτων, κᾶν μηδεμία σφοδρότης ἀέρος ἦ, ἀλλὰ νηνεμία ἢ μέγιστη, ὡς φαίνεται διὰ τῶν θυρίδων ἐν ταῖς τοῦ ἡλίου ἀκτίσιν· ὅθεν, ἐπειδὴ ἐκεῖνα εἰσὶ πολλῶ ἐλάττω διὰ τὸ εἶναι ἀδιαίρετα, τὰ δὲ ἐν ταῖς ἀκτίσι φαινόμενα εἰσὶν ἀποξύσματα καὶ διαιρετά, ἐναργῶς φαίνεται, ὅτι εἰσὶ μάλιστα κινητά· καὶ διότι ἐν τοῖς ἄλλοις σχήμασι τὸ σφαιρικόν ἐστὶ μάλιστα ἐπιτήδειον πρὸς τὴν κίνησιν διὰ τὸ μὴ ἔχειν γωνίας, μὴ ἐμποδίζεσθαι τῆς κινήσεως· καὶ διότι ἐπίστευον τὴν ψυχὴν μάλιστα κινεῖσθαι ἐκ τοῦ νομίζειν αὐτὴν ποιεῖν τὴν κίνησιν τοῖς ζώοις, διὰ τοῦτο ἐν τοῖς ἀπείροις τούτοις σώμασι τὰ ἐν τούτοις ὄντα σφαιρικὰ
 10 σώματα ἔλεγον εἶναι τὴν ψυχὴν.

Ταύτης ἐτι τῆς δόξης καὶ Λεύκιππος ἦν, ἑταῖρος ἐκείνου γεγονώς· καὶ πρὸς τοῦτο εἶχον ἐν σημείον, ὅτι ἠβούλετο ὁ Δημόκριτος τὸν ὄρον τῆς ζωῆς, τουτέστι τὸν λόγον, ἐν τῇ ἀναπνοῇ, εἰ καὶ μὴ ἱκανῶς τοῦτο ᾤετο, διότι οὐ πάντα τὰ ζῶα εἰσπνεύουσιν· ἦτις δὴ εἰσπνοὴ ἀναγκαῖα ἦν
 15 κατ' αὐτόν, διότι τὰ σφαιροειδῆ σώματα πληροῦσι τὸ σῶμα διὰ τὸ αἶτια εἶναι κινήσεως ἐν τῷ τοῦ ζῶου σώματι κατ' αὐτόν, καὶ εἰσὶν ἐν κινήσει συνεχεῖ, καὶ τοῦ περιέχοντος τὰ ἡμέτερα σώματα, δηλονότι τοῦ ἀέρος συνάγοντος καὶ ἐκθλίβοντος, τουτέστιν ἐκβάλλοντος τῶν σχημάτων τὰ παρέχοντα τοῖς ζώοις κίνησιν διὰ τὸ μηδενὶ τρόπῳ ἡρεμεῖν, ἵνα μὴ ἐκεί-
 20 νων ὄλως ἐξωσθέντων ἐκ τῶν ἡμετέρων σωμάτων ἐκλείπωσι τὰ σώματα, διὰ τοῦτο ἀναγκαῖα ἐστὶν ἡ εἰσπνοή, δι' ἧς εἰσέρχονται ἂν ἄλλα σώματα καὶ τὰ ἔνδον δὲ ἐτι ὄντα παρὰ τῶν εἰσιόντων δι' εἰσπνοῆς ἐμποδίζονται ἐξίεναι. Καὶ ἐπὶ τοσοῦτον εἶπε ζῆν τὰ ζῶα, ἐφόσον δύνανται τοῦτο ποιεῖν ἡγρουν ἀναπνεῖν, καὶ ἡ δύναμις τούτου τοῦ σημείου ἐστὶν ἐτι, ἐπεὶ
 25 ἡ ἀναπνοὴ ἐκ τούτου λέγεται εἶναι λόγος τῆς ζωῆς, ὅτι συνέχει τὰ σώ-
 f. 278 ματα αὐτὰ τὰ σφαιροειδῆ | ἐν τοῖς τῶν ζῶων σώμασι καὶ ἐμβάλλει ἐτι ἐκεῖνα ἔνδον, ἵνα μὴ διὰ τὰ ἐξιόντα σώματα κινούμενα συνεχῶς ἐκλίπῃ τὸ σῶμα τοῦ ζῶου, φανερόν ἐτι αὐτὰ τὰ σώματά εἰσιν ἢ ψυχὴ· ἃ δὴ σώματα ἠθέλησεν ὁ Δημόκριτος εἶναι ἐκ τῆς φύσεως τοῦ πυρός καὶ ἐξ
 30 ἐκείνων γεννᾶσθαι τὴν θερμὴν.

Ἔοικε δὲ καὶ τὸ παρὰ τῶν Πυθαγορείων. Ἐνταῦθα δεύτερον τίθησι δόξαν τινῶν Πυθαγορικῶν ὁμοίαν τῇ δόξῃ τοῦ Δημοκρίτου. Ὁ γὰρ οἱ Πυθαγόρειοι λέγουσι περὶ ψυχῆς τὴν αὐτὴν ἔχει διάνοιαν τῷ ὑπὸ Δημοκρίτου λεγομένῳ, εἰ καὶ μὴ πάντες οἱ Πυθαγόρειοι ταύτη τῇ δόξῃ
 35 συντίθενται. Τινὲς γὰρ αὐτῶν τῷ Δημοκρίτῳ συμφωνοῦντες εἶπον ψυχὴν εἶναι τὰ ἐν τῷ ἀέρι ξύσματα, τουτέστι τὰ ἄτομα καὶ ἀπειρα σώματα, ὡς Δημόκριτος ἔλεγεν. Ἄλλοι δὲ ἐξ αὐτῶν οὐκ εἶπον αὐτὰ τὰ ἄτομα σώματα

8 ποιεῖν om B ἐνοεῖν après κίνησιν add B 18 σχημάτων corrigé de σω-
 μάτων B

καὶ κινητὰ εἶναι τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ τὴν ἐκεῖνα κινουσαν δύναμιν· καὶ ταύτης τῆς δόξης Ἀρχέλαός τις ἦν, διδάσκαλος τοῦ Σωκράτους. Ἄλλ' ὁ τούτων λόγος, δηλονότι διατί ἔλεγον τὰ τοιαῦτα σώματα εἶναι ψυχὴν, ἤδη εἴρηται, διότι, ὡς φαίνεται, ἠβούλοντο τὸ μάλιστα κινεῖν εἶναι τὴν ψυχὴν· ὅθεν, ἐπεὶ τὰ τοιαῦτα σώματα δοκεῖ κινεῖσθαι συνεχῶς, ὡς φαίνεται, ἐν τῷ 5 ἀέρι, ἐν ᾧ κινεῖνται, κἂν ἢ νηγεμία παντελής, ἔλεγον αὐτὰ εἶναι τὴν ψυχὴν.

Ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ φέρονται καὶ ὄσοι. Ἐνταῦθα ἀνακεφαλαιοῦται πολλῶν φιλοσόφων δόξαν περὶ ψυχῆς καὶ ἀνάγει πρὸς ταύτας τὰς δόξας λέγων, ὅτι πάντες οἱ ὀριζόμενοι τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῆς κινήσεως εἶπον αὐτὴν εἶναι τὸ ἑαυτὸ κινεῖν. Φέρονται γὰρ εἰς τὸ αὐτό, τουτέστιν 10 εἰς τὴν αὐτὴν διάνοιαν τοῖς προειρημένοις· πάντες γὰρ συμφωνοῦσιν ἐν τούτῳ καὶ κοινῶς φαίνονται ὑπειληφέναι τὴν κίνησιν μάλιστα καὶ ἐξόχως εἶναι ἴδιον τῆς ψυχῆς καὶ πᾶν τὸ κινούμενον κινεῖσθαι παρὰ ψυχῆς, αὐτὴν δὲ τὴν ψυχὴν κινεῖσθαι παρ' ἑαυτῆς. Καὶ ὁ λόγος αὐτῶν, ὡς καὶ προεἴρηται, ἦν ὅτι κοινῶς ἐδόξασαν μηδὲν δύνασθαι κινεῖν ἄλλο μὴ κινούμενον 15 καὶ αὐτό· ὅθεν, ἐπεὶ ἡ ψυχὴ τὰ ἄλλα κινεῖ, ἐπίστευον τὴν ψυχὴν μάλιστα καὶ ἐξόχως κινεῖσθαι.

Ὁμοίως δὲ καὶ Ἀναξαγόρας. Ἐνταῦθα τίθησι τὴν δόξαν Ἀναξαγόρου περὶ τῆς φύσεως τῆς ψυχῆς, καὶ πρῶτον τίθησιν ἐν ᾧ Ἀναξαγόρας συνεφώνει τοῖς ἀνωτέρω εἰρημένοις, λέγων ὅτι Ἀναξαγόρας καὶ 20 εἴ τις ἄλλος εἴρηκεν, ὅτι ὁ νοῦς κινεῖ πάντα, λέγει τὴν ψυχὴν εἶναι τὴν κινουσαν πάντα, ὡς καὶ ἐκεῖνοι λέγουσιν· ἀλλ' ἐν τούτῳ διαφέρει, ὅτι οὐκ ἠθέλησε πᾶν τὸ κινεῖν ἄλλο κινεῖσθαι καὶ αὐτὸ μᾶλλον μὲν οὖν ἕνα εἶπε τὸν χωριστὸν νοῦν καὶ μὴ μεμιγμένον, ὅστις τὰ ἄλλα κινεῖ μὴ κινούμενος, καὶ ἐκ τῆς αὐτοῦ φύσεως τὴν ψυχὴν εἶπεν εἶναι· ὅθεν ἐκ τούτου 25 καὶ αἴρεσις τις ἀνεφύη, τινῶν λεγόντων τὴν ψυχὴν εἶναι ἐκ τῆς φύσεως τοῦ Θεοῦ. Οὕτω τοίνυν φαίνεται πῶς συνεφώνει μετὰ τῶν ἀνωτέρω ἐν τούτῳ, δηλονότι ἐν τῷ εἰπεῖν ψυχὴν εἶναι τὸ κινεῖν, ἀλλὰ διέφερον ἐκείνων, καθότι εἶπε τὴν ψυχὴν μὴ κινεῖσθαι, οὗ τὸ ἐναντίον ἔλεγον ἐκεῖνοι. Διεφέρετο δὲ ἔτι καὶ πρὸς Δημόκριτον ἐν τῇ τοῦ νοῦ παραλήψει· καὶ διὰ 30 τοῦτο ἐν τῷ λέγειν· Ἐκεῖνος μὲν γάρ, ταύτην τίθησι τὴν διαφορὰν, καὶ πρῶτον τὴν δόξαν τοῦ Δημοκρίτου, λέγων ὅτι ὁ Δημόκριτος εἶπεν ἀπλῶς, τουτέστι πανταχοῦ καὶ καθόλου, τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν ταῦτόν εἶναι· οὗ δὴ αἰτία ἐστίν, ὅτι ὁ Δημόκριτος ἐπίστευε μηδὲν εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ εἰ μὴ τὰ αἰσθητά· καὶ ὡσπερ οὐδὲν ἦν ἐν τῷ κόσμῳ εἰ μὴ τὰ 35 αἰσθητά, οὕτως ἔλεγε μηδεμίαν δύναμιν μεταληπτικὴν ἐν τῇ ψυχῇ εἶναι εἰ μὴ τὴν αἰσθητικὴν. Ὅθεν ταύτης γέγονε τῆς δόξης, τῆς ὅτι οὐδεμία ἀλήθεια διωρισμένως καταλαμβάνεται περὶ τῶν πραγμάτων, καὶ ὅτι οὐδὲν

διωρισμένως γινώσκεται, ἀλλὰ τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐστὶ τὸ ἀληθές καὶ οὐδὲν μᾶλλον τὸ δοκοῦν ἐνὶ τῷ περὶ τινος πράγματος ἢ τὸ δοκοῦν ἄλλῳ περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος κἂν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἀληθές ἐστίν· καὶ ἐντεῦθεν ἠκολούθει τιθέναι αὐτὸν τὰ ἐναντία ἅμα εἶναι ἀληθῆ· οὐ δὴ αἰτία ἐστίν, ὅτι οὗτος, ὡς εἴρηται, οὐκ ἐχρήτο τῷ νοῦ, ὅς ἐστι περὶ τὴν ἀλήθειαν, τουτέστι τῆ νοητικῆς δυνάμει, δι' ἧς ἡ ψυχὴ νοεῖ τὰ νοητά, ἀλλὰ μόνον τῆ αἰσθητικῆς δυνάμει, καὶ ὅτι οὐδὲν γινώσκεται εἰ μὴ τὸ αἰσθητόν, ἐπεὶ οὐδὲν ἐτίθει ἐν τῇ τῶν πραγμάτων φύσει εἰ μὴ τὸ αἰσθητόν· ὅθεν, ἐπεὶ τὰ αἰσθητὰ ἐν συνεχεί κινήσει εἰσι καὶ ἐπιρροῇ, ἐδόξασε μηδεμίαν ἀλήθειαν εἶναι διωρισμένην ἐν τοῖς πράγμασι· καὶ διότι οὐκ ἀφίκετο πρὸς τὸ γινῶναι τὸν νοῦν δυνάμει εἶναι τινὰ περὶ ἀλήθειαν, τουτέστιν | ἧς τὸ ἀντικείμενον ἐστὶ τὸ ἀληθές, μηδὲ ἐξαπλώσαι τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις ἀλλὰ λαβεῖν μόνον τὰς αἰσθητικὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις, διὰ τοῦτο κοινῶς καὶ ἀδιαφόρως ταῦτόν εἶπε ψυχὴν τε καὶ νοῦν· ὃν δὴ νοῦν λέγει μεταβάλλεσθαι κατὰ τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀλλοίωσιν· καὶ διὰ τοῦτο τὸν Ὅμηρον παρατίθεται εἰπόντα ὡς Ἐκτωρ κεῖται ἄλλο φρονέων, τουτέστι κατὰ τὴν αὐτοῦ μεταβολὴν μεταβέβληται ὁ νοῦς αὐτοῦ, ἐπεὶ ἄλλο μὲν φρονοῖ νικηθεὶς, ἄλλο δὲ ἀνίκητος.

Ἄναξαγόρας δὲ ἤττον διασαφεῖ. Ἐνταῦθα δείκνυσιν ἐν ᾧ δὲ ἐφερεν Ἄναξαγόρας τοῦ Δημοκρίτου, καὶ περὶ τοῦτο δύο ποιεῖ· πρῶτον, τίθει τὴν δόξαν Ἄναξαγόρου· δεύτερον, ἀποδοκιμάζει αὐτὴν ἐν τῷ· οὐ δοκεῖ δέ, καὶ τὰ λοιπά. Λέγει τοίνυν, ὅτι ὁ Ἄναξαγόρας περὶ τῆς ψυχῆς μᾶλλον ἀμφιβόλως καὶ ἤττον διασαφεῖ περὶ αὐτῆς. Αὐτὸς γὰρ πολλάκις λέγει τὸν νοῦν εἶναι αἷτιον τοῦ καλῶς ἐνεργεῖν, τουτέστι τοῦ καλῶς δοξάζειν καὶ ὀρθῶς· ἐν ἄλλοις δὲ χωρίοις τοῦτον τὸν νοῦν, τὸν αἷτιον δηλονότι τῆς ὀρθῆς δόξης, καὶ τὴν ψυχὴν ταῦτόν εἶναι λέγει· καὶ τοῦτο δηλον ἔκ τοῦ τὴν μὲν ψυχὴν ἐνυπάρχειν πᾶσι τοῖς ζώοις, τιμίαις τε ὁμοίως καὶ ἀτιμοτέροις, καὶ μεγάλοις καὶ μικροῖς, αὐτὸν δὲ λέγειν τοῦτοις ἅπασιν ἐνυπάρχειν νοῦν. Φανερόν τοίνυν, ὅτι ταῦτόν λέγει ψυχὴν τε καὶ νοῦν εἶναι.

Οὐ φαίνεται δ' ἔγε κατὰ φρόνησιν. Ἐνταῦθα δεύτερον δείκνυσιν ἐναντιότητα εἶναι ἐν τῇ παραλήψει τοῦ νοῦ κατὰ Ἄναξαγόραν, δηλονότι ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν τὸν νοῦν ποτὲ μὲν μὴ εἶναι τὸ αὐτὸ τῇ ψυχῇ, ποτὲ δὲ λέγειν τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν ταῦτόν εἶναι· ἐναντίαι γὰρ εἰσι δόξαι καὶ οὐ δύνανται ἅμα ἐστάναι· καὶ τοῦτο δείκνυσι λόγῳ τοιῷδε. Φανερόν ἐστίν, ὅτι τὸ ὀρθῶς ἐνεργεῖν ἐστὶν ἴδιον τοῦ νοῦ τοῦ κατὰ τὴν φρόνησιν τελείου, διότι τὸ καλῶς ἐνεργεῖν ἀνήκει εἰς τὴν φρόνησιν· εἰ δὲ ἐστὶ ταῦτόν ὁ νοῦς ὁ αἷτιος τοῦ ὀρθῶς ἐνεργεῖν καὶ ἡ ψυχὴ, ἀκολουθήσει.

τὸ τὸν φρόνιμον νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν ταῦτόν εἶναι. Ἄλλὰ τοῦτο ψεῦδος ἐστὶ, διότι ἡ ψυχὴ ἐστὶν ἐν πᾶσι τοῖς ζώοις, ὁ δὲ νοῦς ὁ κατὰ τὴν φρόνησιν λεγόμενος οὐ δοκεῖ ἐνυπάρχειν οὐ μόνον ἅπασιν τοῖς ζώοις, ἀλλ' οὐδ' ἐτι πᾶσιν ἀνθρώποις· οὐκ ἄρα ταῦτόν ἐστι τῆ ψυχῆ.

Ὅσοι μὲν οὖν, φησὶν, ἐθεώρησαν τὴν ψυχὴν κατὰ τὴν κίνησιν, 5
τουτέστι κατὰ τὸ κινεῖσθαι παρ' ἑαυτῆς, ἐδόξασαν ψυχὴν εἶναι τὸ μάλιστα κινήτικόν, ὡς φαίνεται ἐν ταῖς ἤδη εἰρημέναις δόξαις.

Leçon IV.

Ὅσοι δὲ ἐπὶ τὸ γινώσκειν καὶ αἰσθάνεσθαι. Ἄνωτέρω 10
ἔδειξεν ὁ Φιλόσοφος, ὅπως ἔνιοι ἀφίκοντο εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ψυχῆς διὰ
τῆς κινήσεως· ἐνταῦθα δὲ δείκνυσιν, ὅπως τινὲς ἤλθον εἰς τὴν γνῶσιν
τῆς ψυχῆς διὰ τῆς αἰσθήσεως εἴτουν τῆς γνώσεως, καὶ περὶ τοῦτο δύο
ποιεῖ· πρῶτον γὰρ δείκνυσιν ἐν ᾧ συνεφώνουν οἱ φιλόσοφοι οἱ θεωροῦντες
τὴν ψυχὴν ἐκ τῆς αἰσθήσεως· δεύτερον, ἐν ᾧ διεφέροντο ἐν τῷ· Ὡσπερ 15
Ἐμπεδοκλῆς μὲν. Λέγει τοίνυν πρῶτον, ὅτι πάντες ἐν τούτῳ συνε-
φώνουν, ὅτι ἔλεγον τὴν ψυχὴν εἶναι ἐκ τῶν ἀρχῶν· ἃς δὴ ἀρχὰς ἄλλοι
μὲν ἐποίουν, τουτέστιν ἐτίθεσαν, πλείους· ἄλλοι δὲ μίαν μόνην· πρὸς δὲ
τὸ τιθέναι τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν ἀρχῶν συνεστάναι ἐκινουῦντο διότι αὐτοὶ
οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι, ὡσπερ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἠναγκασμένοι, ἐφαν- 20
τάζοντο τρόπον τινὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ ὠνειρωττον· ἡ δὲ ἀλήθεια ἐστὶν
ὅτι ἡ γνῶσις γίνεται δι' ὁμοιότητος τοῦ γνωστοῦ πράγματος ἐν τῷ γινώ-
σκοντι· δεῖ γὰρ τὸ γνωστὸν τρόπον τινὲ εἶναι ἐν τῷ γινώσκοντι. Οἱ ἀρχαῖοι
δὲ φιλόσοφοι ἐνόμισαν ὅτι δεῖ τὴν ὁμοιότητα τοῦ γνωστοῦ πράγματος
εἶναι ἐν τῷ γινώσκοντι κατὰ τὸ φυσικὸν εἶναι καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ εἶναι, 25
ὅπερ ἔχει ἐν ἑαυτῷ· ἔλεγον γὰρ ὅτι δεῖ τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ γινώσκεσθαι·
ὄθεν, ἂν ἡ ψυχὴ γινώσκῃ πάντα, δεῖ αὐτὴν ἔχειν ὁμοιότητα πάντων ἐν
ἑαυτῇ κατὰ τὸ φυσικὸν εἶναι, ὡς αὐτοὶ ἐτίθεσαν· οὐ γὰρ ἤδεσαν δια-
κρίνειν τὸν τε τρόπον καθ' ὃν τὸ πρᾶγμα ἐστὶν ἐν τῷ νῷ ἢ τῷ ὀφθαλμῷ,
καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐστὶν ἐν ἑαυτῷ· ὄθεν, ἐπεὶ τὰ ἐκ τῆς ὑπάρξεως 30
τοῦ πράγματος ὄντα εἰσὶν ἀρχαὶ ἐκείνου τοῦ πράγματος καὶ ὁ γινώσκων
τὰς ἀρχὰς τοῦ πράγματος αὐτὸ οἶδε τὸ πρᾶγμα, ὑπέθεντο καὶ εἶπον ὅτι,
ἐπεὶ ἡ ψυχὴ γινώσκει πάντα, εἴη ἂν ἐκ τῶν ἀρχῶν τῶν πραγμάτων· καὶ
τοῦτο μὲν ἦν πᾶσι κοινόν. Ἄλλ' ἐμερίσθησαν καθὼ διεφέροντο περὶ τῶν
ἀρχῶν, ἃς ἐτίθεσαν· οὐ γὰρ τὰς αὐτὰς πάντες ἐτίθεσαν ἀρχὰς, ἀλλ' εἰς 35
μὲν πλείους, ἄλλοι δὲ μίαν· καὶ ὁ μὲν ταύτην, ὁ δὲ ἐκείνας. Κατὰ τοῦτο
διηνέχθησαν ἐν τῷ τιθέναι ἐξ ὧν ἀρχῶν συνέστηκεν ἡ ψυχὴ.

Ὡσπερ Ἐμπεδοκλῆς. Ἐνταῦθα ἐπομένως τίθησιν ἐν ᾧ διε- f. 274

φέροντο καὶ πρῶτον τίθησι τὴν Ἐμπεδοκλέους δόξαν· δεύτερον, τὴν Πλάτωνος ἐν τῷ· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον. Πρῶτον τοίνυν τίθησι τὴν Ἐμπεδοκλείου δόξαν, λέγων ὅτι οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι, οἱ διὰ τῆς αἰσθήσεως θεωροῦντες τὴν ψυχὴν, λέγουσιν αὐτὴν συνεστάναι ἐκ τῶν στοιχείων· καὶ οἱ μὲν μίαν ποιοῦντες ἀρχὴν, ταύτην τὴν μίαν λέγουσιν εἶναι τὴν ψυχὴν· οἱ δὲ πλείους, ἐκ τοσούτων αὐτὴν συντεθεῖσθαι, ὡς περ Ἐμπεδοκλῆς λέγει τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν στοιχείων εἶναι πάντων καὶ ἕκαστον αὐτῶν λέγει ψυχὴν· περὶ δὲ δὴ ἰστέον ἐστίν, ὅτι Ἐμπεδοκλῆς ἐξ ἔθετο ἀρχάς, τέσσαρας ὑλικάς, δηλονότι γῆν, ὕδωρ, ἀέρα καὶ πῦρ, καὶ δύο ἐνεργητικὰ καὶ παθητικὰ, δηλονότι νεῖκος καὶ φιλίαν· καὶ διὰ τοῦτο, ἐπεὶ ἐτίθεντο πάντες τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν ἀρχῶν συντεθεῖσθαι, εἶπε τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν τοιούτων ἀρχῶν, ὡς ἐτίθει καὶ τὴν αἰσθησίν· τὴν γῆν γάρ, κατ' αὐτόν, γῆ γινώσκωμεν, καὶ τῷ αἰθέρι, τουτέστι τῷ ἀέρι, τὸν ἀέρα, καὶ τῷ ὕδατι τὸ ὕδωρ, καὶ τῷ πῦρ τῷ πυρί, καὶ διὰ τῆς ὁμοιοῦσιν τὴν ὁμόμοιον, καὶ ἐκ τῆς λυγρᾶς φιλονεικίας γινώσκωμεν τὴν φιλονεικίαν, τὸ λυγρᾶς προστιθεῖς δι' ἀναπλήρωσιν τοῦ μέτρου ἴσως.

Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον. Ἐνταῦθα δεύτερον τίθησι τὴν δόξαν τοῦ Πλάτωνος, λέγων ὅτι ὁ Πλάτων ἐτι ποιεῖ τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν στοιχείων, τουτέστι λέγει τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν ἀρχῶν συνεστάναι· καὶ ὅτι τοῦτο ἐστὶν ἀληθές, δηλονότι ὅτι ὁ Πλάτων φησὶ τὴν ψυχὴν συνεστάναι ἐκ τῶν ἀρχῶν τῶν πραγμάτων, δείκνυσι διὰ τριπλῆς τοῦ Πλάτωνος ῥήσεως. Πρῶτον μὲν γάρ φησιν ἐν Τιμαίῳ δύο εἶναι στοιχεῖα εἶπουν ἀρχάς τῶν πραγμάτων, δηλονότι τὸ ταῦτόν καὶ τὸ διάφορον. Ἔστι γάρ τις φύσις ἢ αἰεὶ κατὰ τὸν αὐτὸν ἔχουσα τρόπον καὶ ἀπλή οὔσα, ὡς περ εἰσὶ τὰ αἴθλα· καὶ ταύτην καλεῖ τὸ ταῦτόν· ἐστὶ δὲ τις αὖ φύσις, ἥτις οὐκ αἰεὶ κατὰ τὸν αὐτὸν ἔχει τρόπον, ἀλλ' ἐπιδέχεται μεταβολὴν καὶ διαίρεσιν, ὡς περ εἰσὶ τὰ ὑλικά· καὶ τοῦτο καλεῖ διάφορον· καὶ ἐκ τούτων τῶν δύο, δηλονότι τοῦ ταύτου καὶ ἑτέρου, τὴν ψυχὴν συντεθεῖσθαι λέγει, οὐχ ὅτι ταῦτα τὰ δύο εἰσὶν ἐν τῇ ψυχῇ ὡς μέρη, ἀλλ' ὅτι ἐστὶν ὡσανεὶ μέση, τουτέστιν ἡ λογικὴ ψυχὴ τῶν μὲν ὑψηλοτέρων καὶ πάντη αἴθλων ἐστὶ χθαμαλωτέρα καὶ χείρων, τῶν δὲ ὑλικῶν καὶ χθαμαλωτέρων ἐστὶν εὐγενεστέρα τε καὶ ὑψηλοτέρα· καὶ τούτου αἰτία ἦν ὅτι, ὡς εἴρηται, τὸ ὁμοιον τῷ ὁμοίῳ γινώσκειται· ὅθεν εἰ ἡ ψυχὴ μέλλοι γινώσκειν ἅπαντα, τὸ δὲ ταῦτόν καὶ διάφορον εἰσὶν ἀρχαί, τὴν ψυχὴν ἐκ τούτων τῶν δύο ἀρχῶν ἔλεγε συντεθεῖσθαι τῷ εἰρημένῳ, ὥστε καθόσον μὲν ἔχει τὴν τῆς ταυτότητος φύσιν, δύνασθαι γινώσκειν αὐτὴν ἅπερ ἐτίθει ταῦτά· καθόσον δὲ ἐστὶν ἐκ τῆς φύσεως τῶν ἅπερ ἐτίθει ἕτερα, γινώσκειν τὰ ἕτερα, τουτέστι τὰ ὑλικά· ὅθεν καὶ ταύτῃ τῇ γνώσει χρῆται. Ὅταν γὰρ συναγάγη τὰ γένη καὶ τὰ

εἶδη, τότε λέγει αὐτὴν παριστάνειν τὸ ταῦτόν εἶπουν τὴν ταυτότητα· ὅταν δὲ τὰς διαφορὰς καὶ τὰ συμβεβηκότα λαμβάνη, τὴν ἑτερότητα ἐξευρίσκειν. Οὕτω τῶν δὲ τῶν ἐστίν, ὅπως ὁ Πλάτων ἐν τῷ Τιμαίῳ λέγει τὴν ψυχὴν συγκεῖσθαι ἐκ τῶν ἀρχῶν.

Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς. Ἐνταῦθα τίθησι τὴν δευτέραν ῥῆσιν τοῦ Πλάτωνος, δι' ἧς δείκνυται, ὅτι τὴν ψυχὴν εἶπεν ἐκ τῶν ἀρχῶν εἶναι· περὶ δὲ δὴ ἰστέον ἐστίν, ὅτι ὁ Πλάτων ὑπέθετο ὅτι τὰ νοητὰ εἰσὶ καθαυτὰ ὑφ' ἑστώτα, χωριστὰ καὶ ἀεὶ ἐνεργεῖα εἰσίν, καὶ εἰσὶν αἰτία τῆς γνώσεως καὶ τοῦ εἶναι τοῖς αἰσθητοῖς πράγμασιν· ὅπερ Ἀριστοτέλης ὡς ἀτοπον ἀποδοιοπομπούμενος, ἠναγκάσθη τιθέναι τὸν ποιοῦντα νοῦν· ὅθεν ἠκολού- 10 θει ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Πλάτωνος, ὅτι καθὼ εἰσὶ τινὰ ἐξ ἀφαιρέσεως, οὕτως εἰσὶ τινὰ καθαυτὰ ὑφ' ἑστώτα καὶ ἐντελεχεῖα ὄντα. Διπλοῦν δὲ ἔχομεν τρόπον ἀφαιρέσεως διὰ τοῦ νοῦ· ἓνα μὲν, ὅς ἐστιν ἐκ τῶν μερικῶν πρὸς τὰ καθόλου, ἄλλον δὲ δι' οὗ ἀφαιρούμεν τὰ μαθηματικὰ ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν· καὶ οὕτως ἠναγκάζετο ἐκ τούτου τιθέναι τρία ὑφ' ἑστώτα, δη- 15 λαδὴ τὰ αἰσθητὰ, τὰ μαθηματικὰ καὶ τὰ καθόλου· ἠθέλησε γὰρ ἵνα τῇ ἀφαιρέσει τοῦ νοῦ ἀποκρίνηται ἡ ἀφαίρεσις ἐν τῷ πράγματι τῶν αἰτίων καὶ ὧν τῇ μετοχῇ τὰ αἰσθητὰ πράγματα καὶ μαθηματικὰ ἂν εἶεν.

Ἔτι ὁ Πλάτων ἐτίθει τοὺς ἀριθμοὺς εἶναι αἰτίαν τῶν πραγμάτων, καὶ τοῦτο ἐποίει διότι οὐκ ἔδει διακρίνειν τότε ἐν ὅπερ ἀντιστρέφει τῷ 20 ὄντι, καὶ τὸ ἐν ὅπερ ἐστὶν ἀρχὴ ἀριθμοῦ, ὡςπερ ἐστὶν εἶδος τῆς ποσότητος ἐξ οὗ ἠκολούθει ὅτι, ἐπεὶ τὸ καθόλου χωριστὸν ἐτίθει αἰτίαν τῶν πραγμάτων, καὶ τοὺς ἀριθμοὺς εἶναι οὐσίαν τῶν πραγμάτων ἔλεγεν, ὅτι τὰ τοιαῦτα | καθόλου εἰσὶν ἐκ τῶν ἀριθμῶν· ἔλεγε γὰρ ὅτι ἀρχὴ πάντων f. 274^v τῶν ὄντων εἰσὶ τὰ εἶδη καὶ ὁ εἰδητικὸς ἀριθμὸς, ὃν ἐκάλει εἰδητικὸν ὡς 25 σύνθετον ἐκ τῶν εἰδῶν. Αὐτὸν γὰρ τὸν ἀριθμὸν ἀνήγεν ὡςπερ εἰς ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα εἰς τὸ ἐν καὶ τὴν δυάδα· ἐκ τοῦ ἑνὸς γὰρ οὐδὲν ἂν προέλθοι, καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκαῖα γέγονεν αὐτῷ τῷ ἐνὶ ἄλλῃ ὑποκειμένη φύσις ἀφ' ἧς ἂν τὸ πλῆθος προάγοιτο, καὶ ταύτην ἐκάλεσε δυάδα· καὶ κατὰ τὴν τάξιν τῆς ὑλικότητος ἔταπτεν ἐκεῖνα τὰ τρία, διότι τὰ αἰσθητὰ εἰσὶ 30 μᾶλλον ὑλικά ἢ τὰ μαθηματικὰ, καὶ τὰ καθόλου ἀυλότερα τῶν μαθηματικῶν. Διὰ τοῦτο πρῶτον ἔθετο τὰ αἰσθητὰ, ἐφ' ὧν ἔθετο τὰ μαθηματικὰ, καὶ ὑπὲρ αὐτὰ, τὰ καθόλου χωριστὰ καὶ τὰς ἰδέας, αἳ διαφέρουσι τῶν μαθηματικῶν, ὅτι ἐν τοῖς μαθηματικοῖς ἐν ἐνὶ εἶδει εἰσὶ τινὰ διαφέροντα κατ' ἀριθμὸν, ἀλλ' ἐν ταῖς ἰδέαις καὶ ταῖς χωρισταῖς οὐσίαις οὐχ 36 εὐρίσκονται τινὰ ἑνὸς εἶδους διαφέροντα ἀριθμῶ· ἑνὸς γὰρ εἶδους μίαν ἔθετο ἰδέαν, ἃς ἰδέας λέγει εἶναι ἐκ τῶν ἀριθμῶν καὶ κατ' ἀριθμοὺς ἐν αὐταῖς εἶναι τοὺς λόγους τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων τῶν συνισταμένων ἐκ

20 διότι: ὅτι B

25 ἐκάλει εἰδητικὸν: καὶ διειδητικὸν B

37 εἶναι om B

μήκους, πλάτους και βάθους· και διά τούτο εἶπεν ἰδέαν τοῦ μήκους εἶναι τὴν πρώτην δυάδα· τὸ γὰρ μήκος ἐστὶν ἀφ' ἑνὸς πρὸς ἓν, δηλονότι ἀπὸ σημείου εἰς σημεῖον· τοῦ δὲ πλάτους τὴν πρώτην τριάδα· τὸ γὰρ τριγωνικὸν σχῆμα πρῶτον ἐστὶ τῶν τοῦ ἐπιπέδου σχημάτων εἴτουν τῶν τῆς ἐπιφανείας· τοῦ δὲ βάθους, ὃ περιλαμβάνει τὸ μήκος και τὸ πλάτος, ἰδέαν εἶπεν εἶναι τὴν πρώτην τετράδα. Πρῶτον γὰρ σχῆμα τῶν σωμάτων ἐστὶν ἡ πυραμὶς ἐν τέτρασι γωνίαις συνεστήκυια· ἔθεν, ἐπεὶ ὁ Πλάτων ἐτίθει ψυχὴν αἰσθητήν, ἔθετο και ψυχὴν χωριστήν, ἥτις αἰτία ταύτης ἂν εἴη, και ταύτην ὡσπερ τὰ ἄλλα τὰ χωριστὰ και τὰς ἰδέας, εἶπεν εἶναι ἐκ τῶν ἀριθμῶν, τουτέστι τῆς μονάδος και δυάδος, ἅπερ ἐτίθει ἀρχὰς τῶν πραγμάτων.

Ἔτι δὲ και ἄλλως. Ἐνταῦθα τίθησι τὴν τρίτην ῥῆσιν τοῦ Πλάτωνος, ἐξ ἧς και αὐτῆς φαίνεται· εἰπὼν τὴν ψυχὴν εἶναι συγκειμένην ἐκ τῶν ἀρχῶν. Ὁ γὰρ Πλάτων ἔθετο τὸν ἀριθμὸν, ὡς εἴρηται, εἶδος και ἀρχὰς τῶν πραγμάτων· ἔθεν, διαλεγόμενος περὶ ψυχῆς, ἔθετο αὐτὴν κατὰ τούτο ἔρχεσθαι εἰς γνῶσιν, ὅτι ἦν συντεθειμένη ἐκ τῶν ἀρχῶν, δηλονότι ἐκ τῶν ἀριθμῶν, και πάσας τὰς ἐνεργείας αὐτῆς ἐκ τούτων προϊέναι. Εὐρίσκομεν γὰρ ἐν τῇ ψυχῇ διαφόρους δυνάμεις πρὸς κατάληψιν τῶν ὄντων, δηλονότι νοῦν, ἐπιστήμην, δόξαν και αἰσθησιν. Φησὶ τοίνυν τὴν ψυχὴν ἔχειν νοῦν και τούτου τὴν ἐνεργείαν ἐκ τῆς ἰδέας τοῦ ἑνός, διότι δηλονότι ἐστὶν ἐν αὐτῇ ἡ φύσις τῆς μονάδος· ὁ γὰρ νοῦς μιᾷ ἐπιβολῇ ἀντιλαμβάνεται τοῦ ἑνός· Ἔτι, τὴν ἐπιστήμην ἐκ τῆς πρώτης δυάδος· ἡ γὰρ ἐπιστήμη ἐστὶν ἀφ' ἑνός πρὸς ἓν ἡγουν ἐκ τῶν ἀρχῶν πρὸς τὸ συμπέρασμα· τὴν δὲ δόξαν ἐκ τῆς πρώτης τριάδος· ἡ γὰρ δόξα ἐστὶν ἀφ' ἑνός εἰς δύο· ἐστὶ γὰρ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν πρὸς τὸ συμπέρασμα μετὰ τῆς ἄλλου συμπεράσματος δειλίας· και οὕτως εἰσὶν ἐκεῖ τρία, δηλονότι ἡ ἀρχὴ και τὰ δύο συμπεράσματα, ἓν, τὸ συμπεπερασμένον, και ἄλλο περὶ οὗ τὸ δέον ἐστὶ και ἡ ὑπόνοια· τὴν δὲ αἰσθησιν ἔχει ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς πρώτης τετράδος· ἐστὶ γὰρ ἡ τετράς πρώτη ἰδέα τοῦ σώματος, διότι συνεστήκεν ἐκ τῶν τεσσάρων γωνιῶν, ὡς εἴρηται, ἡ δὲ αἰσθησις τῶν σωμάτων ἐστὶν. Ἐπειδὴ τοίνυν πάντα τὰ πράγματα γινώσκεται τούτοις τοῖς τέτρασι, δηλονότι νῶ, ἐπιστήμη, δόξη και αἰσθήσει, και ταύτας τὰς δυνάμεις ἔχειν φησὶ τὴν ψυχὴν καθὼ μετέχει τῆς φύσεως τῆς ἐνάδος και δυάδος και τοῦ τριττοῦ και τῆς τετρακτύος, φανερόν ἐστὶν, ὅτι λέγει τὴν ψυχὴν χωριστήν, ἣν ἔθετο ἰδέαν ταύτης τῆς ψυχῆς συγκειμένην ἐκ τῶν ἀριθμῶν, οἷτινες εἰσὶν ἀρχαὶ και στοιχεῖα τῶν πραγμάτων· και οὕτω φαίνεται, ὅτι ὁ Πλάτων τὴν ψυχὴν εἶπε συγκειμένην ἐκ τῶν ἀρχῶν.

Ἐπεὶ δὲ και κινητικὸν ἐδόκει. Ἐνταῦθα ἐπομένως τίθησιν,

ἔτι τινὲς φιλόσοφοι διηρέθησαν καὶ ἦλθον πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς γνῶσιν ἐκ τῆς κινήσεως καὶ τῆς αἰσθήσεως εἴτουν τῆς γνώσεως, λέγων ὅτι, διότι ἡ ψυχὴ ἐδόκει εἶναι κινητικὴ καθ' αὐτὴν καὶ γνωστικὴν, συνέπλεξαν ταῦτα τὰ δύο καὶ ὤρισαν τὴν ψυχὴν ἐξ ἀμφοτέρων, δηλονότι κινήσεως καὶ γνώσεως, λέγοντες ὅτι ψυχὴ ἐστὶν ἀριθμὸς κινῶν ἑαυτὸν, διὰ τοῦ ἀριθμοῦ δὲ δηλοῦντες δύναμιν γνωστικὴν, διότι, καθὼς προεῖρηται, ἐκ τούτου τὴν ψυχὴν ἔλεγον ἔχειν τὴν τῶν πραγμάτων γνῶσιν ἐκ τοῦ μετέχειν τῆς φύσεως τοῦ εἰδητικοῦ ἀριθμοῦ, ὅπερ ἦν ἐκ τῆς δόξης τοῦ Πλάτωνος, διὰ δὲ τοῦ κινεῖν ἑαυτὴν δηλοῦντες δύναμιν κινητικὴν ἐν τῇ ψυχῇ.

10

Leçon V.

Διαφέρονται δὲ περὶ τῶν ἀρχῶν. Ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ἔδει-
 ξεν ἐν ᾧ οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι συνεφώνουν ὅσον πρὸς τὴν περὶ ψυχῆς
 θεωρίαν, ἐν τῷ τὴν ψυχὴν εἶναι δηλονότι ἀρχὴν κινήσεως καὶ γνώσεως· f. 275
 ἐν δὲ τῷ μέρει ταύτῃ δείκνυσι πῶς οἱ εἰρημένοι φιλόσοφοι διηρέθησαν 15
 διαφόρως περὶ τοῦτο τὸ κοινόν. Καὶ διαιρεῖται τοῦτο τὸ μέρος εἰς τρία·
 πρῶτον γὰρ τίθει τὴν ῥίζαν τῆς διαφορότητος τῶν φιλοσόφων ὅσον πρὸς
 τὴν περὶ ψυχῆς θεωρίαν· δεύτερον, ἐκείνην τὴν διαφορότητα ἀπαριθμεῖ
 εἰδικῶς ἐν τῷ· Ὅθεν ἔδοξε τισὶ· τρίτον, συνάγει καὶ ἂ περὶ τὰς τοι-
 αύτας διαφορὰς θεωρεῖν δεῖ ἐν τῷ· Ὅρίζονται δὲ πάντες. Ἡ δὲ 20
 ῥίζα τῆς τῶν φιλοσόφων διαφορὰς ἐν τῇ περὶ ψυχῆς θεωρίᾳ ἐστὶν ὅτι
 αὐτοὶ ἀπεδίδοσαν τὴν ψυχὴν ταῖς ἀρχαῖς, ὡς εἴρηται, καὶ ἤδη κατὰ τὴν
 διαφορὰν τῶν εἰρημένων φιλοσόφων περὶ τὴν θεωρίαν τῶν ἀρχῶν ἐστὶ
 καὶ ἡ διαφορὰ αὐτῶν ἐν τῇ περὶ ψυχῆς θεωρίᾳ· οἱ γὰρ εἰρημένοι φιλό-
 σοφοι, εἰ καὶ τιθέασιν τὴν ψυχὴν συντεθεῖσθαι ἐκ τῶν ἀρχῶν, ἀλλ' οὐ 25
 συμφωνοῦσιν ἐν τῷ τιθέναι τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν, ἀλλ' ὡσπερ
 διαφέρονται περὶ τῶν ἀρχῶν, οὕτω καὶ περὶ τὴν θεωρίαν τῆς ψυχῆς.
 Διαφέρονται δὲ περὶ τῶν ἀρχῶν ὅσον πρὸς δύο, δηλονότι ὅσον πρὸς τὴν
 οὐσίαν τῶν ἀρχῶν, δηλονότι τίνες εἰσὶν αἱ ἀρχαί, καὶ ὅσον πρὸς τὸν
 ἀριθμόν, δηλονότι πόσαι εἰσὶν. Ὅσον δὲ πρὸς τὴν οὐσίαν, διότι τινὲς 30
 ἐτίθεσαν ἀρχὰς σωματικὰς, ὅλον οἱ τιθέντες τὸ πῦρ, ἢ τὸ ὕδωρ, ἢ τὸν
 ἀέρα· τινὲς δὲ αἰὶλα καὶ ἀσώματα, ὡσπερ οἱ τιθέντες τοὺς ἀριθμοὺς καὶ
 τὰς ἰδέας· τινὲς δὲ μιγνύοντες ἑκάτερα, ὡσπερ οἱ Πλατωνικοί, οἵτινες
 ἔθεντο ἀρχὰς καὶ αἰσθητὰς καὶ χωριστάς. Περὶ δὲ τὸν ἀριθμόν ἢ τὸ
 πλῆθος διαφέρονται, ὅτι τινὲς ἔθεντο μίαν ἀρχήν, ὡσπερ Ἡράκλειτος, 35
 ὅστις ἔλεγε τὸν ἀέρα, καὶ ἄλλος τὸ πῦρ, τινὲς δὲ λέγουσι πλείους τὰς
 ἀρχὰς, ὡς Ἐμπεδοκλῆς· ὁμοίως καὶ οἱ τιθέντες αἰὶλους αὐτάς, ὡσπερ οἱ Π.

Πλατωνικοί· πάντες δὲ κοινῶς νενομίκασι τὴν ψυχὴν εἶναι τὸ μάλιστα κινητικόν.

Ὅθεν ἔδοξεν. Ἐνταῦθα δεύτερον ἀπαριθμεῖ τὰς διαφορὰς τῶν φιλοσόφων εἰδικῶς. Ἰστέον δὲ ὅτι ἐν τοῖς τιθεῖσιν ἐν σῶμα εἶναι ἀρχὴν τῶν πραγμάτων, οὐδεὶς ἠξίωσε θεῖναι μόνην τὴν γῆν, ἀλλὰ ἄλλοι μὲν ἔθεντο τὸ πῦρ πρώτην ἀρχὴν, ἄλλοι δὲ τὸν ἀέρα, καὶ ἄλλοι τὸ ὕδωρ· τὴν δὲ γῆν οὐδεὶς ἔθετο εἰ μὴ ὁ τιθεὶς πάντα τὰ στοιχεῖα εἶναι πρώτην ἀρχὴν. Καὶ ὁ τούτου λόγος ἐστίν, ὅτι ἡ γῆ, διὰ τὸ ἑαυτῆς πάχος, μᾶλλον ἔδόκει εἶναι σύνθετος ἐκ τῶν ἀρχῶν ἢ αὐτὴ εἶναι ἀρχή· καὶ διὰ τοῦτο
 10 περὶ τοῦτο τὸ μέρος τρία ποιεῖ· πρῶτον μὲν γὰρ τίθησι τὰς δόξας τῶν θεμένων τὴν πρώτην ἀρχὴν καὶ τὴν ψυχὴν εἶναι πῦρ καὶ πυρὶ συνεζευγμένην· δεύτερον, τίθησιν ἐκείνων, οἵτινες ἔθεντο τὴν πρώτην ἀρχὴν καὶ τὴν ψυχὴν εἶναι ἀέρα, ἐν τῷ· Διογένους δὲ· τρίτον, τῶν θεμένων τὴν πρώτην ἀρχὴν καὶ τὴν ψυχὴν εἶναι ὕδωρ, ἐν τῷ· Τῶν δὲ φορτικωτέρων.
 15 Περὶ τὸ πρῶτον ἰστέον ἐστίν, ὅτι διὰ τὸ ἀποδίδοσθαι τῇ ψυχῇ τὸ κινητικόν τε καὶ γνωστικόν ἔδοξε τισὶ τὸ μάλιστα κινητικόν τε καὶ γνωστικόν εἶναι τὴν ψυχὴν· καὶ διότι τὸ λεπτομερέστατον ἔδόκει αὐτοῖς εἶναι τὸ μάλιστα κινητικόν καὶ γνωστικόν, διὰ τοῦτο εἰρήκεσαν τὴν ψυχὴν εἶναι πῦρ, ὅπερ ἐστὶν ἐν τοῖς σώμασι λεπτομερέστατόν τε καὶ δραστηκώ-
 20 τατον· καὶ εἰ καὶ πλείους εἰσι ταύτης τῆς δόξης καὶ νενομίκασι τὴν ψυχὴν εἶναι πῦρ, ὁ Δημόκριτος μόντοι λεπτότερον καὶ λογικώτερον εἶπεν, ἀποφηνάμενος διὰ τί τούτων ἐκάτερον, ἦγουν τὸν λόγον τῆς κινήσεως καὶ τῆς γνώσεως ἀναπτύξας· ἠβούλετο γὰρ, ὡς εἴρηται, πάντα συγκεῖσθαι ἐξ ἀτόμων, καὶ εἰ αὗται αἱ ἄτομοι, κατ' αὐτόν, ἦσαν ἀρχαὶ τῶν πραγ-
 25 μάτων ἀπάντων, ὅμως ἠβούλετο τὰς ἀτόμους τὰς σφαιροειδεῖς τῆς πυρώδους εἶναι φύσεως, καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγε τὴν ψυχὴν συνεθεῖσθαι ἐκ τῶν σφαιροειδῶν, καὶ τοῦτο καθόσον μὲν εἰσι πρῶται ἀρχαί, ἔλεγεν ἔχειν τὸν τῆς γνώσεως λόγον· καθόσον δὲ σφαιροειδεῖς, τὸν λόγον τῆς κινήσεως· καὶ διὰ τοῦτο, καθόσον ἡ ψυχὴ συνετέθειτο ἐκ τῶν τοιούτων ἀδιαιρέτων
 30 σωμάτων καὶ σφαιροειδῶν, ἔλεγεν αὐτὴν γινώσκειν καὶ κινεῖν πάντα. Ὅθεν τιθεὶς αὐτὰ τὰ σώματα τὰ σφαιρικά ἐκ τῆς φύσεως τοῦ πυρός, συνεφώνει τοῖς λέγουσι τὴν ψυχὴν ἐκ τῆς τοῦ πυρός εἶναι φύσεως.

Ἀναξαγόρας δὲ ἔοικεν. Ἐνταῦθα ἐπομένως τίθησι τὴν Ἀναξαγόρου δόξαν, ὅς ἐν τούτῳ συνεφώνει τοῖς προηγουμένοις, ὅτι ταύτη, δη-
 35 λονότι τῇ ψυχῇ, τὸν λόγον ἀπέδωκε τοῦ γινώσκειν τε καὶ κινεῖν· οὗτος δὲ ποτὲ μὲν δοκεῖ λέγειν ἄλλο τὴν ψυχὴν εἶναι καὶ τὸν νοῦν, ποτὲ δὲ χρῆται ἀμφοῖν, δηλονότι τῇ ψυχῇ καὶ τῷ νῷ ὡς μιᾷ φύσει. Αὐτὸς γὰρ εἶπε τὴν ψυχὴν εἶναι κινητικὴν καὶ γνωστικὴν· ὅθεν τιθεὶς τὸν νοῦν

κινουῦντα τὴν ψυχὴν εἶναι καὶ γνωστικόν, ὡς ταῦτόν λαμβάνει τὴν ψυχὴν καὶ τὸν νοῦν. Ἄλλ' ἐν τούτῳ διέφερε τῶν ἄλλων, ὅτι ὁ Δημόκριτος f. 275^v ἐτίθει τὸν νοῦν εἶναι σωματικῆς φύσεως, ἅτε ἐκ τῶν ὑλικῶν ἀρχῶν συγκείμενον· ὁ δὲ Ἀναξαγόρας λέγει τὸν νοῦν εἶναι ἀπλοῦν, ἵνα ἀφέληται αὐτοῦ τὴν ἐν τῇ οὐσίᾳ διαφορὰν τε καὶ παικιλότητα· ἄμικτον, ἵνα ἀποκλείσῃ τὴν μετὰ ἄλλου σύνθεσιν· καὶ καθαρὸν, ἵνα ἀποκλείσῃ τὴν ἀπ' ἄλλου προσθήκην. Ἀλλὰ τὸ κινεῖν καὶ γινώσκειν ἀποδίδωσι τῇ ἀρχῇ, δηλονότι τῷ νῷ· ὁ γὰρ νοῦς ἐκ τῆς αὐτοῦ φύσεως ἔχει τὸ εἶναι γινώσκων· τὴν δὲ κίνησιν ἔχει, ὅτι αὐτός, ὡς εἴρηται, λέγει πάντα κινεῖν.

Ἔοικε δὲ καὶ Θαλῆς. Ἐνταῦθα τὴν τοῦ Θαλοῦ τίθησι δόξαν, ὅς ἐν τούτῳ μόνον συνεφώνει τοῖς ἀνωτέροις, ὅτι εἶπε ψυχὴν εἶναι τὸ ἔχον δύναμιν κινητικὴν. Οὗτος γάρ, δηλονότι ὁ Θαλῆς, τῶν ἑπτὰ σοφῶν γεγονώς, τῶν ἄλλων ἀπάντων περὶ τὰ ἡθικὰ σπουδασάντων οὗτος μόνος δέδωκεν ἑαυτὸν τῇ ζητήσει τῶν φυσικῶν πραγμάτων, καὶ ἔστι πρῶτος φυσικὸς φιλόσοφος, καὶ διὰ τοῦτο φησὶν ὅτι· Ἐξ ὧν ἀπομνημονεύουσιν. Οὗτος τοίνυν ἠθέλησε τὸ ὕδωρ εἶναι πάντων ἀρχὴν τῶν πραγμάτων· κατὰ τὴν θεωρίαν γὰρ τῆς ἀρχῆς ἐν τοῖς ἐμψύχοις πράγμασιν, ἐδόξασεν ἀρχὴν εἶναι πάντων τὸ σπέρμα· ὅθεν, ἐπεὶ αἱ ἀρχαὶ εἴτουν τὰ σπέρματα τῶν ἐμψύχων ἀπάντων εἰσὶν ὑγρά, ἠθέλησε τοῦτο εἶναι ἀρχὴν πάντων τῶν πραγμάτων, ὅπερ ἐστὶ μάλιστα ὑγρόν· καὶ διότι τοιοῦτον ἐστὶ τὸ ὕδωρ, εἶπε τὸ ὕδωρ εἶναι ἀρχὴν πάντων τῶν πραγμάτων. Ἄλλ' ὅμως οὐκ ἀκολουθεῖ οὗτος τῇ δόξῃ αὐτοῦ τῇ περὶ τῆς ἀρχῆς, ὥστε λέγειν καὶ τὴν ψυχὴν εἶναι ὕδωρ, ἀλλὰ τοῦτο λέγει εἶναι ψυχὴν τὸ ἔχον δύναμιν κινητικὴν· ὅθεν ἐπεὶ ὁ μαγνήτης κινεῖ τὸν σίδηρον, εἶπε ψυχὴν ἔχειν αὐτόν. Τίθενται τοίνυν καὶ Ἀναξαγόρας καὶ Θαλῆς μετ' ἐκείνων, οὐχ ὅτι λέγουσι τὴν ψυχὴν εἶναι πῦρ καὶ ὕδωρ, ἀλλὰ διότι τοῦτο λέγουσιν εἶναι ψυχὴν, τὸ ἔχον τὸν λόγον τῆς κινήσεώς τε καὶ γνώσεως, ὡς εἶπεν Ἀναξαγόρας· ἢ τῆς κινήσεως μόνον, ὡς εἶπε Θαλῆς.

Διογένους δὲ ὡσπερ καί. Ἐνταῦθα ἐπομένως τίθησι τὰς δόξας τῶν λεγόντων τὸν ἀέρα εἶναι τὴν πρώτην ἀρχὴν καὶ τὴν ψυχὴν καὶ οὗτοι οἱ ταῦτα νομίσαντες εἰσὶ τρεῖς. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ μέρος τοῦτο διαιρεῖται εἰς τρία· πρῶτον γὰρ τίθησι τὴν δόξαν τοῦ Διογένους· δεύτερον, τὴν Ἡρακλείτου· τρίτον, τὴν τοῦ Ἀλκμαίωνος.

Πρῶτον τοίνυν, ὡς εἴρηται, τίθησι τὴν τοῦ Διογένους, ὅστις ἠβούλετο τὸν ἀέρα εἶναι ἀρχὴν πάντων καὶ εἶναι λεπτότατον πάντων τῶν σωμάτων· ὅθεν καὶ τὴν ψυχὴν εἶπεν εἶναι ἀέρα καὶ ἐκ τούτου δοκεῖ τὴν δύναμιν

11 μόνῳ B 21 πραγμάτων corrigé de ὄντων B 21-23 Ἄλλ' ὅμως — εἶναι ὕδωρ, en marge AB 22 οὗτος om B 23 εἶναι (2^ο): ἔχειν B 24 εἶπε: ἔχει B 29 τὴν δόξαν B

τοῦ γινώσκειν καὶ κινεῖν ἔχειν. Τὴν μὲν δύναμιν τοῦ γινώσκειν ἔχει, διότι ὁ ἀήρ, κατ' αὐτόν, ἔστιν ἀρχὴ πάντων· ἐπεὶ γὰρ ἡ γνῶσις γίνεται δι' ὁμοίου, ὡς εἴρηται, ἐχρῆν τὴν ψυχὴν, εἰ γινώσκει πάντα, σύνθετον αὐτὴν εἶναι ἐκ τῶν ἀρχῶν πάντων τῶν πραγμάτων. Τὴν δὲ δύναμιν τοῦ κινεῖν ἔχει, διότι ὁ ἀήρ ἔστι λεπτότατον πάντων σωμάτων, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα κινητός· καὶ τοῦτο ἔστιν ὃ φησὶ Διογένης δέ, καὶ τὰ λοιπὰ.

Καὶ Ἡράκλειτος δέ. Ἐνταῦθα, δεύτερον, τίθησι τὴν Ἡρακλείτου δόξαν, ὅστις οὐκ ἔφασκε τὸν ἀέρα εἶναι ἀρχὴν τῶν πραγμάτων ἀλλὰ τι συνευγεγμένον τῷ ἀέρι, δηλονότι ἀναθυμίασιν, ἧτις ἐστὶ μέση ἀέρος καὶ ὕδατος. Οὗτος γὰρ οὐκ ἔθετο τὸ ὕδωρ ἢ τὸ πῦρ ἀρχὴν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ τι μέσον, διότι οὐκ ἔθετο εἰ μὴ τὰ ὑλικά μόνον· ὅθεν τοῦτο ἠθέλησεν εἶναι ἀρχὴν τῶν πραγμάτων, ὅπερ ἂν εἴη μᾶλλον ἐξηρημένον τῆς ἐναντιότητος, καὶ τοῦτο ἔδοξε εἶναι ἡ ἀναθυμίασις· καὶ κατὰ τοῦτο ἠθέλησε τὴν ψυχὴν εἶναι ἀναθυμίασιν, διότι ἐκ τούτου ἔλεγε τὴν ψυχὴν μάλιστα γνωστικὴν καὶ κινητικὴν εἶναι. Αὐτὸς γὰρ ἦν τοιαύτης δόξης, ὅτι πάντα εἰσὶν ἐν συνεχεῖ ῥύσει, καὶ ὅτι οὐδὲν ἢ πρὸς ὥραν ἡρεμεῖ, καὶ οὐδὲ λόγος τις δύναται διωρισμένως λέγεσθαι· ὅθεν, ἐπεὶ ἡ ἀναθυμίασις ἐστὶν ἐν τοῖς ἄλλοις μάλιστα ῥευστή, εἶπεν αὐτὴν εἶναι ἀρχὴν πάντων τῶν πραγμάτων, καὶ ταύτην εἶπεν εἶναι τὴν ψυχὴν. Καὶ φησὶν ὅτι τὴν φύσιν τὴν γνωστικὴν ἔχει ἐκ τοῦ εἶναι ἀρχή, τὴν δὲ κινητικὴν, ἐκ τοῦ εἶναι ἀσωματότατον καὶ ῥευστόν.

Παραπλησίως δὲ τούτοις. Ἐνταῦθα, τρίτον, τίθησιν τὴν δόξαν τοῦ Ἀλκμαίωνος ὅστις συνεφώνει τούτοις ὅσον πρὸς τὴν κίνησιν μόνον, ὅστις ἔλεγε τὴν ψυχὴν εἶναι κινητικώτατόν τι· ὅθεν διὰ τὸ αἰεὶ κινεῖσθαι ἀφωμοίωται τοῖς ἀθάνατοις, δηλονότι τοῖς οὐρανίοις σώμασι· καὶ διὰ τοῦτο φησὶν αὐτὴν ἀθάνατον ὡς τὰ οὐράνια σώματα, ἅπερ αἰεὶ κινουῦνται, ὡσπερ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη καὶ τὰ τοιαῦτα ἀθάνατά εἰσιν.

Τῶν δὲ φορτικωτέρων καὶ ὕδωρ. Ἐνταῦθα τίθησι τὰς δόξας τῶν θεμένων | τὸ ὕδωρ πρώτην ἀρχὴν πάντων τῶν πραγμάτων. Γεγόνασι γὰρ τινες μαθηταὶ καὶ ἀκόλουθοι Θαλοῦ, ὅστις δηλονότι ἠβουλήθη παραβάλλειν τὴν ἀρχὴν ἐνὸς πράγματος τῇ ἀρχῇ ὅλης τῆς γῆς, καὶ οὗτοι ἐώρων, ὅτι ἡ ἀρχὴ πάντων τῶν ζώντων ἐστὶ τὸ ὑγρόν· ὅθεν ἐδόξασαν, ὅτι τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἀρχὴ πάντων τῶν πραγμάτων ἐστὶ τὸ ὑγρόν. Ἐπεὶ τοίνυν τὸ ὕδωρ ἐστὶ τὸ ὑγρότατον τῶν ἄλλων στοιχείων, εἶπον ἀρχὴν αὐτὸ εἶναι πάντων τῶν πραγμάτων, καὶ μέχρι τούτου ἠκολούθησαν τῷ Θαλῆ. Ἀλλ' ἐν τούτῳ διαφέρονται, ὅτι ὁ Θαλῆς, εἰ καὶ τὸ ὕδωρ ἐτίθει πάντων εἶναι ἀρχήν, οὐ μέντοι γε εἶπε τὴν ψυχὴν εἶναι ὕδωρ, ἀλλὰ δύναμιν κινουσαν,

15 ἦν ἐν τοιαύτῃ δόξῃ B
ἠρεμεῖν et à tous les dérivés

16 ἠρεμεῖ: Scholarios donne l'esprit rude au verbe
25 οὐρανίοις: ἀερίοις B

ὡς εἴρηται· οὗτοι δὲ οἱ ἀπαίδευτοι εἶπον τὴν ψυχὴν εἶναι ὕδωρ, ὡς Ἴππων. Οὗτος γὰρ ἤλεγχε τινὰς λέγοντας ψυχὴν εἶναι τὸ αἷμα ἐκ τοῦ τὸ αἷμα μὴ εἶναι γονὴν εἴτουν σπέρμα τῶν ἐμφύχων πραγμάτων· ἦν ἔλεγον εἶναι πρῶτην ψυχὴν, καὶ τοῦτο ἀπεδίδοσαν τῷ αἵματι διὰ τὴν ὑγρότητα.

Ἄλλοι δὲ αἷμα. Ἐνταῦθα ἐπομένως τίθησι δόξαν τινὸς φιλοσόφου, ὅστις μᾶλλον θεωρῶν τὴν ψυχὴν ὅσον πρὸς τὴν γνῶσιν, ἔτι ἀμαθέστερον εἶπε περὶ αὐτῆς, λέγων αὐτὴν εἶναι αἷμα· οὐ δὴ λόγος ἐστίν, ὅτι ἐν τῷ ζῳῷ οὐκ ἐστὶν αἰσθησις χωρὶς αἵματος, καὶ διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ ἐστὶν ἀρχὴ τοῦ γινώσκειν, εἶπεν αὐτὴν εἶναι αἷμα, οὐ χωρὶς οὐκ ἐστὶν αἰσθησις ἐν τῷ ζῳῷ. Τὰ γὰρ ἐξαιμα ἡγουν ὅσῃ, ὄνυχες καὶ ὀδόντες ἄνευ αἰσθήσεως εἰσὶν, εἰ καὶ τὰ νεῦρα χωρὶς αἵματος ὄντα μάλιστα αἰσθητικὰ εἰσὶ, καὶ τοῦτο εἶπε [Κριτίας].

Πάντα γὰρ τὰ στοιχεῖα. Διότι δυνατόν ζητηθῆναι πῶς ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς ψυχῆς οὐ ποιεῖται μνήμην περὶ τῆς γῆς, ὥσπερ περὶ τῶν ἄλλων στοιχείων, διὰ τοῦτο ἐνταῦθα ἐξαιτιᾶται ἑαυτὸν λέγων, ὅτι κατὰ τοῦτο ἐδόξασαν περὶ ψυχῆς ὡς περὶ τῶν ἀρχῶν· ὅθεν ἐπεὶ ἡ γῆ οὐδένα κριτὴν ἔλαβεν, τουτέστιν οὐδεὶς αὐτὴν ἔκρινεν εἶναι ἀρχὴν, ἀκολούθως οὐδεὶς εἶπε τὴν ψυχὴν εἶναι γῆν, εἰ μὴ ἴσως τις εἶποι τὴν ψυχὴν συντεθεισά ἐκ πασῶν τῶν ἀρχῶν, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς, ἢ πάσας τὰς ἀρχὰς εἶναι, ὥσπερ Δημόκριτος.

Ὅριζονται δὲ πάντες τὴν ψυχὴν. Ἐνταῦθα ἐπιλέγει καὶ συνάγει ἐκ πάντων, ὧν εἶπε, τὸν ἑαυτοῦ σκοπὸν· καὶ πρῶτον, ὅσον πρὸς αὐτὰς τὰς ἀρχὰς· δεύτερον, πρὸς τὰς ἐναντιότητας τὰς ἐν αὐταῖς ταῖς ἀρχαῖς, ἐν τῷ· Ὅσοι δὲ ἐναντιώσεις. Ὅσον δὲ πρὸς αὐτὰς τὰς ἀρχὰς, διότι αὐτοὶ τρία ἀπεδίδοσαν τῇ ψυχῇ, δηλονότι τὸ εἶναι λεπτότατον τί, τὸ εἶναι τί γνωστικὸν καὶ τὸ εἶναι τί κινητικόν· καὶ ταῦτα τὰ τρία, δηλονότι τὴν αἰσθησιν, τὴν κίνησιν καὶ τὸ ἀσώματον, ἀνάγουσιν εἰς τὴν ἀρχὴν. Τοῦτο γὰρ λέγουσιν εἶναι ἀρχὴν, ὅπερ ἐστὶν ἀπλοῦν. Πάλιν ἡ ἀρχὴ παρ' ἑαυτῆς ἔχει τὸ εἶναι γνωστικὴν, διότι, ὡς εἴρηται, τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ γινώσκεται· ὅθεν καὶ τὴν ψυχὴν εἶπον ἐκ τῶν στοιχείων ἢ στοιχεῖα εἶναι, διότι ἔλεγον, ὅτι τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ γινώσκεται, πλὴν Ἀναξαγόρου, ὃς ἐτίθει τὸν ἄμικτον νοῦν. Πάλιν, διότι ἡ ἀρχὴ ἐστὶ λεπτότατον, ταύτην εἶναι ἔλεγον τὸ μάλιστα κινητικόν· καὶ διότι ἡ ψυχὴ γινώσκει πάντα, λέγουσιν αὐτὴν συγκεῖσθαι ἐκ πασῶν τῶν ἀρχῶν. Καὶ τοῦτο λέγουσι πάντες, διότι καθὸ τιθέασιν τὰς ἀρχὰς, οὕτω τιθέασιν καὶ τὴν ψυχὴν. Ὅθεν οἱ τιθέντες μίαν τινὰ αἰτίαν εἴτουν ἀρχὴν καὶ στοι-

12 [Κριτίας] sic S. Thomas et Aristote. Scholarios a omis ce nom sans doute par distraction 19-20 ὥσπερ — ἀρχὰς εἶναι: ἢ πάντων εἶπεν εἶναι ἀρχὰς B 26 κινητικόν: γνωστικόν B

χειον ἔν, οὔτοι λέγουσι τὴν ψυχὴν εἶναι τοῦτο τὸ ἔν, ὡς ἤδη εἴρηται, καὶ οἱ πλείω τιθέντες, οὔτοι λέγουσι καὶ τὴν ψυχὴν εἶναι πλείω.

Ἄναξαγόρας δὲ μόνος. Διότι εἶπεν, ὅτι πάντες συμφωνοῦσιν ἐν τούτῳ τῷ λέγειν τὴν ψυχὴν συγκεῖσθαι ἐκ τῶν ἀρχῶν διὰ τὸ δεῖν γινώσκεισθαι τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον πλὴν ἑνός, δηλονότι τοῦ Ἄναξαγόρου, διὰ τοῦτο ἐνταῦθα δείκνυσι πῶς διαφέρει ἀπ' αὐτῶν, λέγων ὅτι Ἄναξαγόρας μόνος εἶπε τὸν νοῦν εἶναι ἀπαθῆ μηδὲ ἔχειν τι κοινὸν τινί, τουτέστιν οὐδενὶ τῶν ἃ γινώσκει ὅμοιον. Ἄλλὰ πῶς γινώσκει ὁ νοῦς, οὐδὲ Ἄναξαγόρας εἶπεν, οὐδ' ἔστι φανερόν ἐκ τῶν εἰρημένων.

10 Ὅσοι δέ. Ἐνταῦθα, δεῦτερον, συνάγει τὸν ἑαυτοῦ σκοπὸν ὅσον πρὸς τὰς ἐναντιότητας, αἵτινες ἐν αὐταῖς ταῖς ἀρχαῖς εἰσί, λέγων ὅτι τινὲς τιθέασιν τὰς ἀρχὰς τῶν πραγμάτων ἐναντίας· καὶ οὔτοι συνιστῶσι τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν ἐναντίων ἀρχῶν, ὡσπερ Ἐμπεδοκλῆς· διδοὺς γὰρ τοῖς στοιχείοις τὴν θερμότητα καὶ ψυχρότητα τὴν ὑγρότητα καὶ τὴν ξηρότητα, 15 δίδωσι καὶ τῇ ψυχῇ ἐνυπάρχειν ταύτας τὰς ἐναντιότητας· εἶπε γάρ· Τῇ γῆ τὴν γῆν ὀρώμεν, τῷ ὕδατι τὸ ὕδωρ, καὶ τὰ λοιπά. Οἵτινες δὲ ἔθεντο ἀρχὴν ἀπάντων ἐν τῶν στοιχείων, τὴν ἐκείνου ποιότητα | προσέθεσαν τῇ ψυχῇ. Ὁ γὰρ εἰπὼν ἀρχὴν πάντων εἶναι τὸ πῦρ ἔθετο τὴν θερμότητα· ὁ δὲ εἰπὼν πρώτην ἀρχὴν ἀπάντων τὸ ὕδωρ, τὴν ψυχρότητα ἐπέθηκε τῇ 20 ψυχῇ. Ὅθεν, κατὰ τὴν ποιότητα τῶν ἀρχῶν ἃς τιθέασιν, λέγουσι καὶ τὴν ψυχὴν εἶναι. Καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τῶν ὀνομάτων, οἷς αὐτὴν ὀνομάζουσιν. Οἱ γὰρ λέγοντες τὴν ψυχὴν ἐκ τῆς φύσεως τοῦ θερμοῦ παρωνομάζουσιν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ζῆν, ὃ παρωνόμασται πάλιν ἀπὸ τοῦ ζέειν, ὅπερ ἔστι τὸ θερμὸν εἶναι. Οἱ δὲ λέγοντες τὴν ψυχὴν ἐκ τῆς φύσεως τοῦ 25 ψυχροῦ παρωνομάζον αὐτὴν ἀπὸ ψυχροῦ ψυχὴν διὰ τὴν κατάψυξιν, ἥτις σφίζει τὸ ζῶον ἐκ τῆς ἀναπνοῆς. Ἐκ τούτων ἀπάντων συμπεραίνει λέγων, ὅτι ταῦτα εἰσὶ τὰ παραδεδομένα περὶ ψυχῆς, καὶ δι' ἃς ταῦτα αἰτίας ἐρρέθη περὶ αὐτῆς, ἤδη γέγονε φανερόν.

30

Leçon VI.

Ἐπισκεπτέον δὲ πρῶτον μὲν. Προέθετο μὲν ἐν τοῖς φθάσασιν ὁ Φιλόσοφος τὰς τῶν ἄλλων φιλοσόφων δόξας περὶ ψυχῆς· διαλέγεται δὲ ἐνταῦθα ἐπομένως κατ' αὐτῶν. Εἰσὶ δὲ τρία τὰ ὑπὸ τῶν εἰρημένων φιλοσόφων ἀποδεδομένα τῇ ψυχῇ, δηλονότι τὸ εἶναι ἀρχὴν κινήσεως, καὶ 35 τὸ εἶναι ἀρχὴν γνώσεως, καὶ τὸ εἶναι ἀσωματώτατον εἶτουν λεπτότατον· ἐν οἷς δύο εἰσὶν ὡσανεὶ ἀρχοειδῆ, αἵτινα πρώτως καὶ καθ'αυτὸ ἀπεδίδοσαν τῇ ψυχῇ, δηλονότι τὸ εἶναι ἀρχὴν γνώσεως καὶ τὸ εἶναι ἀρχὴν κινή-

1 τὸ om B 22 ἐκ: ἀπὸ B 23 ὅπερ: ὁ B 25 τοῦ avant ψυχροῦ (20)
add B 34 παραδεδομένα περὶ ψυχῆς B

σεως. Τὸ δὲ τρίτον, τὸ εἶναι δηλονότι λεπτότατον, πρὸς τι μὲν καλῶς λέγεται, πρὸς τι δὲ κακῶς. Εἰ γὰρ τὸ λεπτότατον λαμβάνεται ἀπλῶς εἰρημένον περὶ ψυχῆς, οὕτω καλῶς λέγεται, διότι ἀναμφιβόλως ἡ ψυχὴ ἀσωματωτάτη ἐστὶ καὶ λεπτοτάτη. Εἰ δὲ μὴ λαμβάνεται ἀπλῶς ἀλλὰ μετὰ τοῦ σώματος, ἵνα λέγηται ὅλως λεπτότατον σῶμα, οὕτω κακῶς λέγεται· καὶ διὰ τοῦτο ὁ Φιλόσοφος οὐ χρῆται καθ'αυτὸ εἰ μὴ τοῖς δυσί μόνον, δηλονότι τῇ κινήσει καὶ τῇ γνώσει. Διαιρεῖται δὲ τὸ μέρος τοῦτο εἰς τρία. Πρῶτον μὲν γὰρ ζητεῖ περὶ τῆς ψυχῆς κατὰ τῶν δοξῶν τῶν φιλοσόφων, καθ' ἃς εἶπον αὐτὴν εἶναι ἀρχὴν κινήσεως· δεύτερον, καθ' ἃς εἶπον αὐτὴν εἶναι ἀρχὴν γνώσεως ἐν τῷ· Τριῶν δὲ τρόπων· τρίτον, 10 κινεῖ ζήτημά τι, πότερον δηλονότι τὸ κινεῖν, τὸ αἰσθάνεσθαι, τὸ γινώσκειν ἀποδίδοιτο ἂν τῇ ψυχῇ ὡς μιᾷ ἀρχῇ, ἢ ὡς διαφοροῖς, ἐν τῷ· Ἐπεὶ δὲ τὸ γινώσκειν τῆς ψυχῆς ἐστὶ. Περὶ δὲ τὸ πρῶτον δύο ποιεῖ· Πρῶτον μὲν διαλέγεται κατὰ τῶν περὶ ψυχῆς εἰρημένων, καθό ἐστιν ἀρχὴ κινήσεως· δεύτερον, κατὰ τινος δόξης, ἣν τινὲς τῇ εἰρημένῃ προσέθησαν. 15 Ἐνιοὶ γὰρ ἀπέδωκαν αὐτῇ τῇ ψυχῇ ἄλλο τι, δηλονότι τὸ εἶναι ἀριθμὸν κινουῦντα ἑαυτὸν, ἐν τῷ· Πολὺ δὲ τῶν εἰρημένων. Περὶ τὸ πρῶτον αὐθις δύο ποιεῖ· Πρῶτον διαλέγεται κοινῶς κατὰ τῶν εἰπόντων τὴν ψυχὴν ἀρχὴν κινήσεως· δεύτερον, κάτεισι πρὸς τινὰς ζητήσεις εἰδικῶς, ἐν τῷ· Ἐνιοὶ δὲ καὶ κινεῖν. Περὶ τὸ πρῶτον αὐθις δύο ποιεῖ· πρῶτον, 20 φανεροῖ τὸν ἑαυτοῦ σκοπὸν· δεύτερον, τίθησι λόγους πρὸς τὸ δεῖξαι τὸ προκείμενον, ἐν τῷ· Τεσσαρῶν δέ.

Λέγει τοίνυν πρῶτον, ὅτι ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω λαβεῖν ἔστιν, οἱ φιλόσοφοι ἐκ δύο τινῶν ἦλθον εἰς τὴν τῆς ψυχῆς γνῶσιν, ἐκ κινήσεως δηλονότι καὶ αἰσθήσεως, ὧν περὶ θατέρου πρῶτον θεωρητέον, τῆς κινήσεως. Πάντες 25 δὲ οἱ φιλόσοφοι, οἱ πρὸς τὴν γνῶσιν ἀφικόμενοι τῆς ψυχῆς ἐκ κινήσεως, ταύτην ἀρχὴν ἔλαβον κοινήν, δηλονότι τὴν ὅτι πᾶν τὸ κινεῖν κινεῖται· ὅθεν, διὰ τὸ φυσικῶς εἶναι τῆς ψυχῆς τὸ κινεῖν, ἐπίστευον συμπεφυκέναι ταύτη καὶ τὸ κινεῖσθαι καὶ τοῦτ' ἔχειν τὴν ψυχὴν ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας· ὅθεν ἐτίθουσαν ἐν τῷ ταύτης ὀρισμῶ τὴν κίνησιν, λέγοντες τὴν ψυχὴν εἶναι 30 τι κινεῖν ἑαυτό. Ἐνταῦθα τοίνυν κατὰ δυοῖν χρῆ διαλεχθῆναι, κατὰ τε τοῦ λόγου τῆς θέσεως καὶ κατ' αὐτῆς τῆς θέσεως· ἐκάτερον γὰρ αὐτῶν ψεῦδος ἐστίν, ὃ τε λόγος δηλονότι τῆς θέσεως καὶ ἡ θέσις αὐτή. Τοῦτο γὰρ ἔπερ ὑπετίθετο ὡς καθ'αυτὸ ἀληθές, δηλονότι ὅτι τὸ πᾶν τὸ κινεῖν κινεῖται, ψεῦδος ἐστίν, ὡς ἱκανῶς ἀποδείκνυται ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν φυσικῶν, 35

8 τῆς om B 13 Περὶ — ποιεῖ om B 14 μὲν om B 15 ἐν τῷ ἔνιοι δὲ κινεῖν après προσέθησαν add B 16 αὐτῇ om B 17-18 Περὶ — ποιεῖ om B 18 καὶ avant πρῶτον add B 19-20 ἐν τῷ — κινεῖν om B 20 Περὶ — ποιεῖ om B καὶ avant πρῶτον add B 26 τῆς avant κινήσεως add B 27 τὴν ὅτι τὸ κινεῖν τὸ B 34 ὅτι om B